

Trhačka zubů

Franz-Olivier Giesbert

FRANZ-OLIVIER GIESBERT
Trhačka zubů

Trhačka zubů

Franz-Olivier Giesbert

ARGO

Czech edition © Argo, 2017
© Éditions Gallimard, Paris, 2016
Translation © Jan Seidl, 2017

ISBN 978-80-257-2168-1 (váz.)
ISBN 978-80-257-2210-7 (e-kniha)

PŘEDMLUVA

Nejlepší způsob, jak si nenechat utéct život mezi prsty, je začínat ho neustále znovu. Když mi zemřel otec, přestěhoval jsem se z Francie do Spojených států. Jeho odchod jsem vnímal svým způsobem jako osvobození, nebo možná lépe řečeno znovuzrození – po dlouhé době, kdy stál v cestě mé budoucnosti, mi najednou připadlo, že mi patří celý svět.

Tatínek byl úspěšný spisovatel a zároveň egocentrická prométheovská osobnost, která všude, v rodině i ve společnosti, rozdávala radost. Strůjce patřičné atmosféry na pařížských večírcích. Nenáviděl jsem onu tyranii blaženosti, kterou, jak se domýšlel, ve jménu svých dvou hrdinů Nietzscheho a Epikura každého nakazil, a svoje děti především – ve skutečnosti byly jeho beranidlem štěstí víno a vaření, které se mu na sklonku života staly společně s výživným hlavními tématy rozhovorů. Odtud podle mého psychoanalytika pochází moje neschopnost dobrého životního pocitu.

Když nade mnou konečně zmizel tento dotěrný stín, rozhodl jsem se změnit život, dát výpověď ve vydavatelské skupině, kde jsem přežíval, a stát se profesorem na Harvardově univerzitě nedaleko Bostonu, kde se můj otec narodil. Návrat k rodinným kořenům. Nastěhoval jsem se tak do domku na Main Street na ostrově Nantucket, kde žila až do smrti babička a který mi otec odkázal, než sám zemřel.

Trvalo mi několik měsíců, než jsem vypudil nájemníky, dva bezdětné a dětinské sedmdesátníky s tvářemi asketů. V jednom kuse kouřili u krbu konopí.

Na Harvardu jsem vyučoval dějiny Evropy od počátků do současnosti a na přednášky jsem se připravoval jako galejník. Jeden z otcových přátel z univerzity mě varoval: „Budeš muset dřít, chlapče. Když u nás profesori dost nemakají, letí na dlažbu jako prašiví.“ Stejně jako ostatní kolegy mě známkovali studenti, kteří měli ve svých rozmazlených rukou prodlužování mé smlouvy, a tím i můj život. Dá tedy rozum, že jsem nešetřil ani demagogií, ani flexibilitou. K zoufalství své ženy jsem noci trávil psaním odpovědí na jejich maily, které se často mého oboru nijak netýkaly. Fungoval jsem zároveň jako jejich chůva, sexuolog, psychologický poradce a náhradní táta.

Když jsem dům převzal, nedovolovala mi práce jezdit na Nantucket tak často, jak bych si přál. Ale na konci druhého akademického roku, když mi žena oznámila, že mě pouští k vodě a odchází k jednomu bostonskému gynekologovi, televizní celebritě v oboru, rozhodl jsem se trávit na ostrově každé letní prázdniny. Moje dvě děti, které nejdřív chtěly přijet, aby mi poskytly morální podporu, cestu zrušily, když se jejich matka rozhodla odletět za nimi přes oceán, aby jim představila svého nového partnera.

Rozchod mě zasáhl tím víc, že jsem neviděl, že by se něco blížilo. Ano, všiml jsem si, že se mi už žena nějakou dobu nedovedla podívat do očí a že několikrát řekla: „Musíme si promluvit.“ Ale to mě nezneklidňovalo – když jsem se jí zeptal, jaké téma chce probrat, pokaždé se z odpovědi vyvlékla. Až do toho dne, kdy si v mé nepřítomnosti všechno odstěhovala a esemeskou mi oznámila, že se chce rozvést.

I když se mi víc líbí na vedlejších ostrovech Martha's Vineyard, který je mnohem zelenější, Nantucket mám rád – mám tu vždy pocit, že kráčím ve stopách Hermana Melvilla, kapitána Achaba, jeho námoř-

níků a své babičky, královny jablečného koláče, u které jsem v mládí trávil prázdniny snů.

Byla samorost. A vtipná a kultivovaná. Babička tvrdila, že dům patří naší rodině od 19. století, což se mi podařilo ověřit, a že někteří naši předkové byli britští protestanti, kteří se ve 20. letech 17. století vylodili z *Mayflower* na březích v okolí mysu Cape Cod, což se mi ještě prokázat nepodařilo.

Abych přišel na jiné myšlenky, začal jsem psát vyprávění o babičce ve stylu knihy, kterou o obou svých rodičích napsal otec. Jenže to šlo ztěžka. Musím říct, že můj stravovací režim, jehož základem byla whisky a burákové máslo, inspiraci příliš nepřál. Nakonec jsem to vzdal a začal se věnovat lakování a kutilství.

Jsou domy, které žijí, a domy mrtvé. Třebaže v té mé kuče od babiččiny smrti stále někdo bydlel, když jsem se do ní nastěhoval, už dávno vypustila duši. Hrobové ticho, které tu vládlo v noci, nerušil žádný zvuk. Realitní agentura, která domek spravovala, a nájemníci, kteří se tu střídali, mu nedávali tu lásku, kterou kameny a zdi potřebují, aby mohly žít. Cítil jsem, jak se teď pod mými údery kladivem nebo tahy štětkou znovu probouzí k životu.

Jednoho dne jsem za ostěním pod schody objevil odkladiště krámmů, které sloužilo jako hnízdo generacím myší. Zdrčen jsem odnesl do popelnice téměř všechny svazky časopisu *The Old Farmer's Almanac*, který v roce 1792 založil Robert B. Thomas – našel jsem je ve stavu rozežrané směsi prosáklé močí a trusem. Stejně dopadlo několik starých vydání literárních klasiků. Zejména exemplář prvního vydání jednoho z mých oblíbených románů, *Huckleberryho Finna* od Marka Twaina, s věnováním autora. To byla jedna z mála věcí, které jsem si z velkého letního úklidu ponechal, společně s několika africkými dřevěnými soškami a jedním tlustým rukopisem

převázaným provázkem, který byl uschován ve zrezivělé železné krabici.

Na první straně stál hůlkovým písmem nadpis:

PŘÍBĚH MÉHO ŽIVOTA, KTERÝ JSEM SEPSALA PRO
POUČENÍ SVÉHO VNUKA A DALŠÍCH GENERACÍ

Nemyslím, že bych se dal do čtení rukopisu s nadpisem tohoto druhu, kdybych na následující straně nenarazil na jméno autorky:

Lucile Bradsocková

Protože jsem se neoddával kultu rodinných kořenů, nikdy jsem o této ženě, která nesla moje jméno, neslyšel, ale po krátké genealogické rešerši na Googlu jsem pochopil, že to byl můj předek, nebo řekněme spíše prabába, protože jako pravopisný dogmatik odmítám psát „předkyně“, což nařizuje četnictvo genderové korektnosti – přesněji řečeno, byla to matka prababičky mojí prababičky. Pionýrka, která se přeplavila přes Atlantik, aby založila tento rod rozmarných kašparů, jehož překvapivým výhonkem byl i můj otec.

Strany rukopisu nebyly očíslované, nebyly ve správném pořadí a dost jich chybělo. Text byl navíc prošpikován anglicismy a výrazy staré francouzštiny, ke kterým jsem musel najít synonyma. Několik kapitol, které se týkají Ameriky, bylo napsáno v angličtině a musel jsem je přeložit. Vykonal jsem tuto práci, nelekaje se anachronismů, abych vám mohl předložit paměti své svérázné prabáby, opatřené novým titulem. Třebaže jsem při ověřování dat a míst žádné nesrovnalosti nenašel, nedovedu příliš posoudit, do jaké míry jsou její husarské kousky historicky věrohodné. Slovo tedy máte vy – jak kromě spisovatelů každý ví, knihy píšící čtenáři.

Frédéric Bradsock
Nantucket, 2015

Úvod

Nynějšího léta Páně 1876 je mi devadesát devět roků, jinak řečeno jsem ve věku, kdy se už růže změnily v šípkové keře, které bez ustání vyprávějí o svém životě. Ale držím se.

Moje tvář by mě samozřejmě vyděsila, kdybych na ni nebyla zvyklá. Mám hlavu jako staré pečené jablko. Raději neotvírám ústa – v jídelně mi už zbylo příliš málo židlí.

Ale moje kostra ještě odolává. Nenechám po sobě šlapat. I když jsem jednou nohou v hrobě, ta druhá se k ní pořád ne a ne přidat. Tak dlouho mě na nich udrželo to, že mě baví lézt světu krkem a odstraňovat nespravedlnost – nesnáším ji, jsem napravovatelka křivd.

A taky trhačka zubů. Zubařské povolání mi otevřelo všechny dveře a já dennodenně děkuji Pánu, že mě tak dobře nasměroval. Když vaše prsty proniknou do nevábně zapáchajících úst ctihodné osobnosti, máte ji, mohu-li to tak říci, tak trochu v hrsti. Tak jsem přišla k neuvěřitelné sbírce adres.

Zbytek vykonalo moje společenské vystupování a – falešnou skromnost stranou – moje krása. Před hodně dávnou dobou jsem byla děvče jako lusk a dovedla jsem svých půvabů využít. Jak se říká, byla jsem k nakousnutí. Střední postava, jemné paže, pevný zadeček, bujná hrud' a ústa stvořená vysloveně k líbání – bez vychloubání

mohu říci, že muži, kteří myslí jen na to jedno, ze mě šíleli a vzrušoval je taky můj oblý obličej Panenky Marie.

Narodila jsem se před Velkou francouzskou revolucí a křiku ze záhrobí jsem za život slyšela víc než dost. Po tom, co jsem zažila, se už ničeho nebojím. Dávno mě už například neděsí Pátá kniha Mojžíšova, kde prorok odříkává růženec kleteb vůči těm, kdo poruší zákon Hospodina, který je raní „vředem Egyptským, neduhy na zadku, prašiviny a svrabem nezhojitelným“ a sesílá na ně bídu, kvůli níž budou „tajně jísti synů svých, kteréž zplodí“.

Mojžíšovi rozumím – takto se musí zacházet s nepřáteli. Paměti jsem napsala proto, abych vás přesvědčila, že máte bez meškání opustit velké lidské stádo, které se pod bičem bandy zločinců suně pomalým krokem a se skloněnou hlavou dopředu jako dobytek na jatkách. Odolávejte! Buďte se! Nemějte strach! Když dostanete ránu holí, nenastavujte i druhý bok jako ovce lidského druhu – viděli jste, kam to vede.

Žiji s Bohem, to znamená s všehomírem. Je se mnou a často jsem ho viděla, když jsem zvedla oči k hvězdnému nebi nebo když jsem je sklopila k stéblu trávy, natahujícímu se za sluncem, které do něj napouští život. Ale naučila jsem se nebýt důvěřivá. Všude je také ďábel, a někdy i tam, kde by si ho člověk nikdy nepředstavil – ukrytý v Božím stínu.

Asi jsem ztratila hodně času, když jsem celý život válčila proti Zlu, které stejně jako plevel vyrůstá vždy hned znova, jakmile ho člověk skosí. Nelituji toho, stejně jako nelituji, že jsem milovala lásku, jedinou lidskou činnost, při které nám nehrozí, že se jednoho dne ocitneme tváří v tvář ďáblu.

Knihy je jako lahev s dopisem vhozená do moře. Patří všem, každý si ji může přivlastnit. To jediné si přeji i s těmito paměťmi. Nena-psala jsem je proto, abych vytvořila další ze směšných legend, které zabírají místo v knihovnách, ale abych se vám svěřila se svými myšlenkami a city, než se odeberu do hrobu.

Tuto knihu věnuji všehomíru, mužům a papouškům, kteří mě každý svým způsobem zahrnovali štěstím, a rozhodla jsem se ji začít vylíčením toho, co považuji za největší z mých slavných činů, kdy se Spojeným státům dostalo napomenutí, o kterém se stále ještě hovoří.

I

DEN, KDY JSEM VIDĚLA,
JAK SIOUXOVÉ POKOŘILI AMERICKOU ARMÁDU

1876

Papoušek v mé kapse

TERITORIUM DAKOTA, 1876.

Šťastný, kdo ví, zda je muž, či žena. Já to nevím a je mi to dokonale jedno. Močím vestoje jako mužský, miluju kořalku a rychle se rozčílím, a může to dojít tak daleko jako minulý rok, kdy jsem při odchodu z baru zabila jednoho nešťastníka, který mi řekl, že jsem „starý blázen“.

Vrazila jsem do něj, to se stává. Když jsem se mu omluvila, ošklivě se na mě podíval a zopakoval: „Starej blázne, zkurvysynu, sračko.“ Nedal mi na výběr. Vytáhla jsem bouchačku a střelila do té hromady, což je vzhledem k jeho břichu odpovídající popis.

Chlap zavrával a opřel se o stěnu baru s výrazem, který mi neudělal dobře. Směs nenávisti, pohrdání a hrozby. Zachrčel nějaká klototavá slova, kterým jsem nerozuměla, ale která vůči mně určitě nebyla vlídná. Tak jsem zamířila na hrud' a on se svalil naznak do kaluže bláta.

„Hovado,“ pravila jsem a vzala roha.

Svého činu jsem litovala. Kdyby mně ten ňouma prostě jen řekl, že jsem „stará kůže“, určitě bych ho nechala naživu. Jakmile je nadávka v ženském rodě, nezdá se mi tak urážlivá. I když té definici vždy neodpovídám, ráda se považuji za to, co jsem – za ženu.

Milující ženu. V životě jsem poznala všechny druhy mužů. Krásné, bohaté, snilký, mocné, blbce. Nikdy jsem se nesnažila si je udržet. Je mi jasné, že žádný samec na světě neovládá snadno svůj nástroj, který je věčně neposedný a myslí místo něj. Já byla podobná. Když si dáte každý den stejný zákusek, brzo se vám začne zajídat. I kdyby to byla moje oblíbená mléčná rýže, již zpopularizoval svatý Ludvík, který měl čich ve všech oblastech.

Láska je jako mléčná rýže. Aby se jí člověk nepřejedl, musí stále střídat příchutě. Karamel, čerstvou jahodu, brusinkovou šťávu, morušový džem nebo javorový sirup, rozhodování může být těžké. Ale polykat stále stejná jídla je k ničemu. Právě tato vůle k obnově ze mě udělala ženu, která střídá muže, než moje tělo začalo milence děsit a začali si klást podmínku, že na mně budou rajtovat, jenom pokud nic neuvidí, tedy v naprosté tmě.

Když si dovedete domů muže a chce po vás, jakmile se začnete svlékat, ať sfouknete svíčky, znamená to, že máte za sebou jistý mezník – z lásky vyprchala poezie, stala se čímsi triviálním, jakýmsi smutným sportem. Už dlouho mi nikdo neřekl „Jsi krásná“, nebo dokonce „Miluji tě“.

Navzdory zdání jsem velmi citlivá. Žiji s pěknými vzpomínkami v hlavě a zelenou andulkou se žlutými odlesky ve vnitřní kapse saka, které mám pošito trásněmi z kůže koz ze Skalistých hor. Od té doby, co pracuji v armádě, pouštím andulku ven jenom ráno a večer, kdy jí dám napít a nazobat, aby o tom ostatní z pluku nevěděli. Nechci nic riskovat – náš velitel generál Custer nemá zvířata rád. Toho prokletého dne, kdy jsme vyrazili na trestnou výpravu proti indiánům, dokonce jednomu seržantovi nařídil, aby zabil opuštěné štěně, které jeden voják našel na cestě a vzal v plátěném pytli s sebou. Byla to koule bílých chlupů s dvěma černými očima uprostřed. Všichni vojáci ho zbožňovali. „Nic takového tu nebude!“ řval Custer. „Jsme armáda, ne cirkus!“